

Hromadná pripomienka k návrhu Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky

Do Medzirezortného pripomienkového konania sa dostal Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/112>

Úvod

Ministerstvo financií Slovenskej republiky predložilo do medzirezortného pripomienkového konania návrh LP/2021/112 Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky, podľa ktorého sa má do roku 2026 preinvestovať 6 miliárd eur na reformy a investície smerujúce k obnove a zvýšeniu odolnosti Slovenska.

Mimovládne organizácie venujúce sa environmentálnym témam pripravili spoločnú hromadnú pripomienku, ktorá sa venuje súboru tém obsiahnutých v celom Pláne obnovy a odolnosti. V rámci mechanizmu obnovy a odolnosti (Recovery and Resilience Facility) EÚ bolo určené kritérium pre čerpanie financií z Plánu obnovy a odolnosti na ochranu klímy v rozsahu 37 % financií a princíp, ktorý má zaručiť, že opatrenia nebudú environmentálne škodlivé. Preto je pomerne veľkou časťou plánu obnovy aj tzv. zelená ekonomika s presahom zelených tém do iných oblastí.

Mimovládne organizácie vo svojich pripomienkach najmä navrhujú:

- upraviť kritériá pri nastavovaní efektívnosti znižovania emisií skleníkových plynov, kde nemajú prevládať len nákladové/ekonomické kritériá;
- identifikovať viacero rizík zhoršenia kvality posudzovania vplyvov na životné prostredie a zapojenia verejnosti pri projektoch;
- pripojiť princíp partnerstva pre transparentnejší priebeh a nastavenie implementácie;
- odstrániť nesúlady medzi cieľmi národných stratégií a schválenou európskou legislatívou;
- zaradiť kritériá udržateľného využívania obnoviteľných zdrojov energie vrátane vylúčenia drevnej biomasy z podpory modernizácie OZE, odstrániť nezmyselné administratívne prekážky pri výstavbe nových zariadení OZE;
- opraviť formulácie, ktoré umožňujú využívanie technológií, ktoré nie sú v súlade s cieľmi dosiahnutia uhlíkovej neutrality;
- zlepšiť kvalitu mitigačných opatrení v rámci obnovy budov, dopravy;
- využiť model garantovanej energetickej služby pri obnove budov v rôznych komponentoch;
- zlepšiť adaptačné opatrenia na zmenu klímy;
- prihliadať na rozmer energetickej chudoby (napríklad seniorov);
- pridať komponent obehového hospodárstva;
- zakomponovať potrebu vzdelávania o klimatickej kríze;
- pridať komponent príprava podmienok pre kapacity na dekarbonizáciu regiónov.

Organizácie:

Katarína Nikodemová, Budovy pre Budúcnosť,
Dan Kollár, Cyklokoalícia
Simona Hlaváčová, platforma Cirkulárny Hub,
Ondrej Kozlovský, Extinction Rebellion Slovensko,
Katarína Juríková, Greenpeace Slovensko
Lubica Šimkovicová, IEPD
Ivana Maleš, INCIEN
Oto Hudec, Nestrácajme čas!
Juraj Melichár, Priatelia Zeme-CEPA
Ján Karaba, SAPI
Boglárka Kurka Ivanegová, SUSTO - Sustainability Tools
Liliana Rástocká, Slovenská klimatická iniciatíva
Miroslava Plassmann, WWF Slovensko
Lucia Szabová, Znepokojené Matky

Kontaktné osoby:

Juraj Melichár, Priatelia Zeme-CEPA, melichar@priateliazeme.sk, 0903 473 816
Liliana Rástocká, Slovenská klimatická iniciatíva, rastocka@klimatickainiciativa.sk, 0904 798 870
Lucia Szabová, Znepokojené Matky, znepokojene@gmail.com, 0905 515 934

0/ Všeobecné pripomienky:

- **Pripomienka 0.1:**

Navrhujeme doplniť kľúčové míľniky z hľadiska ochrany klímy, ktoré určuje aj legislatíva EÚ, respektíve ich nastavenie pre Slovensko. Tento systémový nedostatok spočíva v tom, že Slovensko nemá vypracovaný model na dosiahnutie uhlíkovej neutrality do roku 2050 a ani jasnú trajektóriu k cieľu aspoň 55 % zníženia emisií oproti roku 1990 do roku 2030. V kontraste s tým model pre Integrovaný národný energetický a klimatický plán SR (ďalej len INEKP) rátať s minimálnym navýšovaním emisií na 40 % do roku 2030. Údaje o obnoviteľných zdrojoch budú tiež revidované pravdepodobne za posledných desať rokov.

S týmito nedostatkami zrejme súvisí aj absencia niektorých konkrétnych cieľov a postupov implementácie, napríklad nie je uvedené, o koľko sa zvýši podiel obnoviteľných zdrojov energie, ani kvantifikácia prínosov, či ako opatrenia prispievajú k napĺňaniu klimatických

záväzkov. Na efektívne použitie prostriedkov z Fondu obnovy a odolnosti je tento krok nevyhnutný.

Táto pripomienka je zásadného charakteru

- **Pripomienka 0.2**

K riešeniu problému energetickej chudoby.

Odôvodnenie:

V návrhu Plánu obnovy a odolnosti je len vágne konštatované prihladenie na aspekt energetickej chudoby. Nikde nie je spomenuté žiadne pravidlo, ktoré by zabezpečovalo, že skutočne dôjde aj k riešeniu tohto problému, žiadna alokácia zdrojov.

Táto pripomienka je zásadná.

1/ Kapitola 1: Všeobecné ciele a súdržnosť plánu

- **Pripomienka 1.1:**

Na strane 3, 7 navrhujeme zmeniť text nasledovne:

Navrhujeme upraviť výraz “Klimatické zmeny” za správny názov “klimatická zmena”.

Odôvodnenie:

Podľa IPCC sa v súčasnosti rozlišuje medzi pojmami “zmeny klímy” alebo *klimatické zmeny* a “zmena klímy” alebo *klimatická zmena*. Kým množné číslo sa používa prevažne pre zmeny klímy prirodzeného charakteru, pojem klimatická zmena rozumieme tie, ktoré súvisia s antropogénne/človekom podmieneným rastom skleníkového efektu atmosféry od začiatku priemyselnej revolúcie.

Pripomienka nie je zásadného charakteru.

- **Pripomienka 1.2**

Na viacerých miestach tejto kapitoly sú v spojitosti so zelenou ekonomikou zmienky o “raste”. Príklad je na strane 4: “*Zelená ekonomika podporí environmentálnu udržateľnosť, kvalitu života a prispeje k rozvoju zelených inovácií ako jedného zo zdrojov hospodárskeho rastu.*”

Rovnako na strane 9 v kapitole: *Hlavné výzvy v oblasti inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu*. Navrhujeme preformulovať tieto časti, aby zelená ekonomika nebola spájaná s konceptom hospodárskeho rastu.

Odôvodnenie:

Európska environmentálna agentúra (EEA) považuje hospodársky rast za hnaciu silu súčasnej klimateckej a ekologickej krízy, keďže priamo súvisí s nárastom výroby, spotreby a využívania zdrojov a má negatívny vplyv na životné prostredie a ľudské zdravie. EEA taktiež vážne spochybňuje názor, že je možné dosiahnuť dlhodobé oddelenie hospodárskeho rastu od zvyšujúceho sa tlaku na životné prostredie a vyzýva k prehodnoteniu vnímanie pokroku alebo zvyšovanie životnej úrovne prostredníctvom kategórie rastu. Podľa EEA by mali opatrenia EÚ a členských štátov presadzovať nielen technologické zmeny, ale taktiež spoločenské zmeny a zmeny vo všetkých sférach výroby a spotreby. Keďže rast je podmienený kultúrne, politicky a inštitucionálne, je nevyhnutné, aby dokumenty, ktorých cieľom je skutočne udržateľná a odolná budúcnosť Slovenska zohľadňovali všetky faktory, ktoré ju môžu ohroziť.¹

Pripomienka je zásadného charakteru.

2/ Kapitola 3: **Doplnkovosť a implementácia plánu**

- **Pripomienka 2.1:**

Na strane 23 navrhujeme zmeniť text nasledovne:

Ministerstvo financií SR, ako aj ďalší vykonávatelia reforiem, zapoja v súlade so zákonom o mechanizme na podporu obnovy a odolnosti rôznych stakeholderov, na základe princípu partnerstva do implementácie plánu obnovy. Tento mechanizmus - jeho forma a harmonogram - bude vypracovaný v najbližších mesiacoch.

Odôvodnenie:

V záujme zvýšenia kvality implementácie investícií a reforiem navrhujeme “kľúčových partnerov” zapojiť do implementácie plánu obnovy na základe obdobného mechanizmu ako funguje v rámci systému riadenia EŠIF. Princíp partnerstva pri nastavovaní výziev aj monitoringu implementácie navrhujeme doplniť aj do zákona o mechanizme na podporu obnovy a odolnosti, ktorý je aktuálne v medzirezortnom pripomienkovom konaní.

Pripomienka je zásadného charakteru.

¹<https://www.eea.europa.eu/themes/sustainability-transitions/drivers-of-change/growth-without-economic-growth>

- **Pripomienka 2.2:**

Akékoľvek investície, ktoré smerujú k opatreniam na zmiernenie klimatickej zmeny, by sa mali riadiť taxonómiou EÚ.

Odôvodnenie:

Je dôležité sa zamerať na také investície, ktoré pomôžu naplniť ciele v oblasti Európskej zelenej dohody a ktoré môžu byť považované za udržateľné. Aby nevznikali nejasnosti ohľadom podstaty udržateľnosti a aktivít, ktoré môžu byť označované za udržateľné, vznikla taxonómia EÚ² a odporúčame tento klasifikačný nástroj zohľadniť aj pri vyhotovení Plánu obnovy a odolnosti.

- **Pripomienka 2.3:**

Na strane 1 kapitoly 3 - Doplnkovosť a implementácia Plánu navrhujeme doplniť na koniec časti 2.1. text tohto znenia:

Pri príprave plánu obnovy a odolnosti slúži Národný energetický a klimatický plán ako analytický podklad a zároveň referenčný rámec pripravovaným reformám a investíciám. Do 31. 12. 2021 preto Ministerstvo hospodárstva, v spolupráci s ďalšími zodpovednými orgánmi zabezpečí, že Integrovaný národný energetický a klimatický plán bude aktualizovaný tak, aby zodpovedal aktuálnym cieľom v rámci prechodu na uhlíkovo neutrálnu spoločnosť.

Odôvodnenie:

V poučení pre členské štáty k RFF³ na str. 41 je uvedené, že členské štáty by mali vo svojom Pláne Obnovy a Odolnosti poskytnúť informácie o tom, ako zabezpečia konzistentnosť a komplementárnosť plánu s INEKP⁴ a o tom, ako by bolo možné pomocou Plánu obnovy a odolnosti urýchliť konkrétne investície alebo politiky a opatrenia stanovené v INEKP.

Vzhľadom na to, že Slovenský INEKP je neaktuálny a nie je v zhode s aktuálnymi cieľmi SR v oblasti dosiahnutia uhlíkovej neutrality, je základným predpokladom efektívnosti reforiem a investícií z Plánu obnovy a odolnosti aktualizácia INEKP Preto navrhujeme, aby Ministerstvo Hospodárstva v koordinácii s ďalšími zodpovednými orgánmi zabezpečili aktualizáciu plánu,

² Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088 (Text with EEA relevance)

³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/document_travail_service_part1_v2_en.pdf

⁴ <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/zsrwR58V.pdf>

ako základného predpokladu úspešnej implementácie jednotlivých opatrení Plánu Obnovy a odolnosti, a to najneskôr do začiatku implementácie opatrení Plánu.

3/ Komponent 1: Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra

- **Pripomienka 3.1:**

Navrhujeme reformu 3. Reforma regulačného rámca v oblasti podpory OZE doplniť o text: "vrátane definovania kritérií udržateľného využívania obnoviteľných zdrojov energie ako vládneho strategického dokumentu"

Odôvodnenie:

Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 stanovuje, že do roku 2020 budú mať všetky druhy obnoviteľných zdrojov výroby energie vypracované a prijaté kritériá udržateľného využívania.⁵ Ministerstvo životného prostredia čiastočne implementovalo Kritériá udržateľného využívania biomasy pre operačné programy.^{6 7}

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka 3.2:**

Navrhujeme vylúčiť drevnú biomasu z podpory pre Investície do modernizácie existujúcich zdrojov elektriny z OZE (repowering).

Odôvodnenie:

Z hľadiska vplyvu na zmenu klímy je biomasa výrazne horšia (230 g CO₂eq/kWh) v porovnaní so solárnou (48 g CO₂eq/kWh), geotermálnou (38 g CO₂eq/kWh) alebo veternou energiou (12 g CO₂eq/kWh).⁸

Na rozdiel od ostatných OZE, ktoré sa obnovujú priebežne, garancia priebežnej a dlhodobej stability získavania energie z biomasy v konkrétnom regióne nie je automatická. Za obnoviteľný zdroj by sa mala považovať iba biomasa, ktorej využívanie neohrozuje regeneračný potenciál a ekologickú stabilitu lokality, z ktorej pochádza ani poskytovanie iných dôležitých ekosystémových služieb ako retencia vody, ukladanie uhlíka, ochrana pôdy a biodiverzity. Dlhodobý rast kalamitnej ťažby dreva v lesoch Slovenska spolu s rozmachom

⁵ https://www.minzp.sk/files/iep/03_vlastny_material_envirostrategia2030_def.pdf

⁶ <https://www.op-kzp.sk/obsah-aktuality/oznamenie-o-zverejneni-navrhu-kriterii-udrzatelneho-vyuzivani-a-biomasy-v-regionoch-slovenska-pre-programy-sr-na-obdobie-2014-2020-spolufinancovane-z-esif-so-zameranim-na-drevnu-biomasu/>

⁷ https://energoportal.org/images/dokumenty/po_rekonstrukcii/pozicny_dokument_biomasa_2016_final.pdf

⁸ IPCC, 2014, s.1335. https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ipcc_wg3_ar5_annex-iii.pdf

trhu s tuhými biopalivami spoľahlivo signalizujú budúce problémy stability produkcie drevnej biomasy a mimoprodukčných ekosystémových služieb.⁹

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka 3.3:**

Na strane 5 a 20 navrhujeme zmeniť text nasledovne:

„K zlepšeniam energetickej efektívnosti bude potrebné pristupovať vždy, keď budú **environmentálne výhodnejšie a zároveň** nákladovo efektívnejšie, než ekvivalentné riešenia na strane dodávky.“ a „k akýmkoľvek riešeniam na strane dodávky energie, vrátane budovania OZE, sa pristúpi len vtedy, keď budú **environmentálne výhodnejšie** a zároveň nákladovo efektívnejšie než opatrenia energetickej efektívnosti.“

Odôvodnenie:

Princíp prvoradosti energetickej efektívnosti má nezastupiteľnú úlohu v smerovaní k uhlíkovej neutralite. Nemôžeme len nahradiť fosílna palivá za obnoviteľné zdroje energie, pretože pri súčasnom plytvaní energiou už jednoducho nezostane dostatočné množstvo materiálov na výrobu OZE a emisií skleníkových plynov, ktoré ešte môžeme vypustiť, aby sme splnili ciele Parížskej dohody.¹⁰

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 3.4:**

Na strane 7 navrhujeme zmeniť text nasledovne:

Zvýšenie výrobnnej kapacity elektrickej energie z OZE v súlade s požiadavkami Integrovaného národného energetického a klimatického plánu **a súvisiacimi odporúčaniami Európskej komisie k tomuto plánu.**

Odôvodnenie:

Nedávno zverejnené informácie SHMÚ o prepočítavaní podielu OZE za poslednú dekádu výrazne podryvajú autoritu projekcií vývoja OZE v schválenom INEKP.^{11 12} Európska komisia odporúča Slovensku stanoviť 24 % podiel OZE do roku 2030 a Slovenská asociácia fotovoltaického priemyslu a OZE (SAPI) až 25,6 % podiel.¹³

⁹ <https://energoportal.org/390-ucelne-a-efektivne-vyuzivanie-biomasy>

¹⁰ Dynamic Energy Return on Energy Investment (EROI) and material requirements in scenarios of global transition to renewable energies, Energy Strategy Reviews, <https://doi.org/10.1016/j.esr.2019.100399>

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211467X19300926>

¹¹ <https://euractiv.sk/section/energetika/interview/analyticka-shmu-cisla-o-spotrebe-biomasy-nesedeli-u-z-roky-nikoho-to-nezaujimalo/>

¹² <https://euractiv.sk/section/energetika/news/slovensko-sa-ocitlo-medzi-europskou-spickou-v-obnovitelnej-energii-velmi-sa-tym-nechvali/>

¹³ https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/staff_working_document_assessment_nec_p_slovakia_sk.pdf

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 3.5:**

Na strane 8 navrhujeme doplniť „samosprávy, komunity vyrábajúce energiu z OZE (SOZ) podľa smernice (EÚ) 2018/2001 a samospotrebitelia“ do časti Investície do výstavby nových zdrojov elektriny z OZE - Adresát nasledovne:

Adresát:

Podnikateľské subjekty, samosprávy, komunity vyrábajúce energiu z OZE (SOZ) podľa smernice (EÚ) 2018/2001, samospotrebitelia

Odôvodnenie:

Európska legislatíva a čiastočne aj INEKP na roky 2021-2030¹⁴ uvádzajú a zvyšujú podporu pre samosprávy, komunity vyrábajúce energiu z OZE a samospotrebitelov v sektore OZE.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka 3.6:**

Na strane 24 navrhujeme doplniť text nasledovne:

Investičné prostriedky by mali byť pridelované na základe výsledkov technologicky neutrálnej aukcie, pričom hlavným kritériom budú náklady na MWh vyrobenej elektriny s **prihliadnutím na environmentálnu udržateľnosť**.

Odôvodnenie:

Princíp nákladovej efektívnosti neberie do úvahy dlhodobý cieľ uhlíkovej neutrality najneskôr do roku 2050. Slovensko ešte nemá dopracovaný model uhlíkovej neutrality, preto to treba zohľadniť.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 3.7:**

Navrhujeme posilniť finančnú alokáciu komponentu OZE a energetická infraštruktúra celkovo o 230 mil. EUR, a to nasledovným spôsobom: Investície do výstavby nových zdrojov elektriny z OZE o 100 mil. EUR, Investície do modernizácie existujúcich zdrojov elektriny z OZE (*repowering*) o 80 mil. EUR, Investície do zvyšovania flexibility elektroenergetických sústav pre vyššiu integráciu OZE o 50 mil. EUR.

Odôvodnenie:

Aktuálne navrhnutá alokácia pokrýva len menšiu časť potrebných nákladov na navrhnuté systémové reformy a investície. Najviac sa tento deficit financovania prejaví v investíciách do modernizácie existujúcich zdrojov elektriny z OZE, kde sú merné

¹⁴<https://www.economy.gov.sk/energetika/navrh-integrovaného-narodného-energetickeho-a-klimatickeho-planu>

investičné náklady v prípade bioplynových staníc odhadované na úrovni 1,5 - 2 mil. EUR/MW, čo znamená, že pokiaľ by sa investičná podpora alokovala len na tieto typy zariadení, potom by navrhovaná alokácia postačovala na modernizáciu len jednej tretiny z celkového počtu 122 MW zariadení.

Pripomienka je zásadná

- **Pripomienka č. 3.8:**

Pre komponent OZE a energetická infraštruktúra navrhujeme do cieľov jednotlivých investičných oblastí doplniť konkrétne minimálne hodnoty predpokladaného zvýšenia inštalovaného výkonu nových zdrojov elektriny z OZE, ako aj hodnoty inštalovaného výkonu pre modernizáciu existujúcich zdrojov elektriny z OZE a zároveň predpokladanej kapacity zariadení pilotných projektov skladovania energie, vrátane výroby vodíka z elektriny z OZE.

Odôvodnenie:

Doplnenie cieľov podľa uvedeného návrhu posilní relevantnosť tohto komponentu a jasnú orientáciu na nákladovo efektívne výsledky navrhovaných investícií. Zároveň sa tým deklaruje väčšia spojitosť s reformným zámerom "Power up" a zlepší sa posúditelnosť komponentu z hľadiska kontrolných mechanizmov EÚ.

- **Pripomienka č. 3.9:**

Na strane 3 navrhujeme, aby text "Administratívne prekážky výstavby nových zariadení na výrobu elektriny z OZE" znel nasledovne:

- Existujúci proces prípravy investícií v energetike na Slovensku je administratívne komplikovaný, málo transparentný, neefektívny a preto neúmerne predlžuje trvanie prípravy a povoľovania projektov nových zdrojov OZE.
- V zmysle článku 16 Smernice o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov je potrebné zabezpečiť zjednodušenie a skrátenie povoľovacích procesov pre nové zdroje na výrobu elektrickej energie.
- V zmysle článku 42 Smernice o vnútornom trhu s elektrinou je potrebné zo strany prevádzkovateľa prenosovej sústavy a prevádzkovateľov distribučných sústav zaviesť transparentné a efektívne postupy nediskriminačného pripojenia nových zdrojov a zariadení na ukladanie energie do prenosovej alebo distribučnej sústavy.
- Orgány územnej samosprávy by mali zahrnúť ustanovenia týkajúce sa integrácie a využívania OZE pri územnom plánovaní, výstavbe a obnove územnej infraštruktúry, priemyselných, obchodných, obytných zón ako aj energetických infraštruktúr do svojich územných plánov.

Odôvodnenie:

Ide o spresnenie textu v spojitosti s požiadavkami Smernice EÚ 2018/2001, ktoré sa týkajú povoľovacích procesov pre nové zariadenia OZE, a o doplnenie textu v zmysle Smernice EÚ 2019/944, ktoré sa týka procesu pripájania nových zdrojov a zariadení na ukladanie energie.

- **Pripomienka č. 3.10:**

Na strane 5 navrhujeme doplniť text nasledovne:

V 2. Reforma regulačného rámca v oblasti elektroenergetiky

Žiadame doplniť podmienku aby reforma regulačného rámca v oblasti elektroenergetiky minimálne dodržala aktuálnu úroveň účasti verejnosti na rozhodovaní a úroveň posudzovania vplyvov na životné prostredie (s výnimkou posudzovania dopadov na klimatickú zmenu, kde je potrebné doplniť úpravu v zákone o EIA a túto novú úpravu následne reflektovať v tejto reforme). Inými slovami, aby ustanovenia týkajúce sa participácie a posudzovania environmentálnych dopadov neboli v rámci “zefektívnenia procesov” oslabené.

Odôvodnenie:

Je zrejmé, že zefektívnenie / digitalizácia povoľovacieho procesu sú žiadané a samé o sebe sú dobrým prístupom, avšak nesmú zasiahnuť resp.byť prioritizované pred inými hodnotami, ktoré chráni aj Ústava SR: ochrana zdravia, životného prostredia, prístup k informáciám a k rozhodovaniu o životnom prostredí.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č 3.11:**

Na strane 3 v časti Hlavné Výzvy a ciele - Administratívne prekážky výstavby nových zariadení na výrobu elektriny z OZE, druhý bod:

Žiadame slovo “*skrátene*” nahradiť slovom “*zefektívnenie*” povoľovacieho procesu a doplniť podmienku, aby bola zároveň minimálne dodržaná aktuálna úroveň účasti verejnosti na rozhodovaní a úroveň posudzovania vplyvov na životné prostredie (s výnimkou posudzovania dopadov na klimatickú zmenu, kde je potrebné doplniť úpravu v zákone o EIA a túto novú úpravu následne reflektovať pri povoľovaní). Inými slovami, aby ustanovenia týkajúce sa participácie a posudzovania environmentálnych dopadov neboli v rámci “zefektívnenia procesov” oslabené.

Odôvodnenie:

Je zrejmé, že podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie je potrebná, len je potrebné nájsť vhodnú formu. Zefektívnenie povoľovacieho procesu samé o sebe je dobrým prístupom, avšak nesmie zasiahnuť resp.byť prioritizované pred inými hodnotami, ktoré chráni aj Ústava SR: ochrana zdravia, životného prostredia, prístup k informáciám a k rozhodovaniu o životnom prostredí.

Táto pripomienka je zásadná.

4/ Komponent 2: Obnova budov

- **Pripomienka č. 4.1:**

Na strane 4 navrhujeme upraviť text nasledovne:

„- Priama spotreba tuhých fosílnych palív, odpadu, ~~PLG~~ **LPG** a plynového oleja a nafty sa ukončí **najneskôr do roku 2030 a pre fosílny zemný plyn do roku 2035.**

- Zníži sa úroveň emisií uhlíka v plyne o 25 % do roku **2030** ~~2050.~~“

Odôvodnenie:

U LPG ide pravdepodobne len o preklep. Tieto ustanovenia je nutné porovnať s pripravovaným modelom uhlíkovej neutrality v rámci aktualizovanej Nízkouhlíkovej stratégie SR. Fosílna palivo zemný plyn má porovnateľné dopady na klímu ako uhlie pri započítaní únikov metánu. Podľa dokumentu EBRD¹⁵ sa emisie skleníkových plynov u zemného plynu pohybujú okolo 625-925 gCO₂eq/kWh v závislosti od 2-5 % únikov metánu pri 20 ročnom potenciáli globálneho otepľovania. Pre porovnanie uhlie má emisie na úrovni 910 gCO₂eq/kWh. Európska investičná banka prestáva z dôvodu ochrany klímy financovať projekty s emisiami skleníkových plynov nad 250 gCO₂eq/kWh po roku 2021.¹⁶ Technická správa k taxonómii udržateľných investícií EÚ z marca 2020 uvádza dokonca hodnotu 100 gCO₂/kWh pre plynové a obnoviteľné zdroje, ktorá sa bude navyše každých 5 rokov znižovať smerom k uhlíkovej neutralite v roku 2050.¹⁷

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 4.2:**

Na strane 30 navrhujeme opraviť text nasledovne:

solárnych fotovoltaických a fototerických systémov.

Odôvodnenie:

Pravdepodobne ide len o preklep.

Pripomienka nie je zásadného charakteru.

¹⁵ <https://www.ebrd.com/power-and-energy/ebd-energy-sector-strategy.pdf>

¹⁶ <https://www.eib.org/en/publications/eib-energy-lending-policy>

¹⁷ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

- **Pripomienka č. 4.3:**

Na strane 9 navrhujeme zmeniť text nasledovne:

„Vyše 110 tisíc domácností stále kúri tuhými palivami, ktoré by mohli byť nahradené **nízkoemisnými opatreniami šetrnejšími kotlami.**“

Odôvodnenie: Predpoklad, že ľudia, ktorí spaľujú tuhé palivá od odpadu po biomasu, prejdú na drahšie palivo – zemný plyn je podľa nášho názoru nesprávny.¹⁸ Príklady dobrej praxe ukazujú, že princíp prvoradosti energetickej efektívnosti je veľmi dôležitý pri riešení energetickej chudoby, napríklad podpora obnovy domov vo Veľkej Británii, Francúzsku a pod.¹⁹

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 4.4:**

Na strane 29 navrhujeme zmeniť text nasledovne:

Climate change mitigation	X	✗
---------------------------	---	---

„Investícia bude okrem iného zahŕňať výmenu vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných plynových kotlov za **nízkoemisné zariadenia plynové-kondenzačné kotly**, pričom výmena kotlov bude vždy súčasťou komplexnej obnovy domu vrátane zateplenia a výmeny okien.“

Odôvodnenie:

Vplyv podpory 50 miliónov eur aj na kotle na fosílny zemný plyn je nevyhnutné posúdiť z hľadiska mitigácie klimatickej zmeny. V komponente sa spomínajú aj solárne systémy. Existujú tiež iné OZE opatrenia v oblasti teplárstva. Zemný plyn má porovnateľné dopady na klímu ako uhlie pri započítaní únikov metánu. Podľa dokumentu EBRD²⁰ sa emisie skleníkových plynov u zemného plynu pohybujú okolo 625-925 gCO₂eq/kWh v závislosti od 2-5 % únikov metánu pri 20 ročnom potenciáli globálneho otepľovania. Pre porovnanie uhlie má emisie na úrovni 910 gCO₂eq/kWh. Európska investičná banka prestáva z dôvodu ochrany klímy financovať projekty s emisiami skleníkových plynov nad 250 gCO₂eq/kWh po roku 2021.²¹ Technická správa k taxonómii udržateľných investícií EÚ z marca 2020 uvádza dokonca hodnotu 100 gCO₂/kWh pre plynové a obnoviteľné zdroje, ktorá sa bude navyše každých 5 rokov znižovať smerom k uhlíkovej neutralite v roku 2050.²²

Pripomienka je zásadného charakteru.

¹⁸ <http://vykurovanie.enviroportal.sk/kotol.aspx>

¹⁹ <http://www.prog.sav.sk/index.php/energeticka-chudoba-na-slovensku-2020-od-analyz-k-odporucaniam-pre-verej-ne-politiky>

²⁰ <https://www.ebrd.com/power-and-energy/ebrd-energy-sector-strategy.pdf>

²¹ <https://www.eib.org/en/publications/eib-energy-lending-policy>

²² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

- **Pripomienka č. 4.5:**

Navrhujeme v časti „Investície - Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov“ do odseku „Ciele“ nasledujúci bod:

„Pri návrhu a realizácii stavebno-technických opatrení, ktorých cieľom bude zvýšiť energetickú hospodárnosť budovy, je cieľom klásť dôraz na zachovanie pôvodnej architektúry z hľadiska zachovania historickej a pamiatkovej hodnoty.“

Pripomienka nie je zásadná.

- **Pripomienka č. 4.6:**

Navrhujeme doplniť v časti „Investície - Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov“ do odseku „Implementácia“ nasledujúci bod:

„Na realizáciu opatrení spojených so zvyšovaním energetickej efektívnosti bude môcť byť využitý model garantovanej energetickej služby v zmysle zákona 321/2014 Z.z. o energetickej efektívnosti.“

Odôvodnenie:

Z dôvodu požiadavky na priemernú minimálnu výšku úspor primárnej energie (30 %) navrhujeme umožniť správcom a vlastníkom historických a pamiatkovo chránených budov využiť model garantovanej energetickej služby. Z hľadiska potenciálu zníženia primárnej energie v historických a pamiatkovo chránených budovách je možné uvažovať primárne s opatreniami na strane zdroja energie, riadenia a regulácie spotreby tepla, nie však na strane tepelnej obálky budovy čo podporuje práve využitie modelu garantovanej energetickej služby, nakoľko sa jedná o investície s krátkou dobou návratnosti.

Pripomienka je obyčajná.

- **Pripomienka č. 4.7:**

Navrhujeme doplniť v časti „Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov“ do odseku „Implementácia“ upraviť nasledujúci bod takto:

Program zahŕňa nasledovné opatrenia: zateplenie obvodových stien, strechy, stropu a podláh, výmena okien a dverí, výmena zdroja energie, vodozádržné opatrenia, kompostér, tieniaca technika, solárne termické a fotovoltické systémy, tepelné čerpadlá, systém riadeného vetrania a spätného získania tepla z odpadného vzduchu alebo vody (rekuperácia). Každé z opatrení má svoju technickú špecifikáciu, vlastnú intenzitu podpory a maximálnu výšku dotácie. Súčasťou bude príspevok na odborný energetický posudok a projektovú dokumentáciu.

Odôvodnenie:

Navrhujeme presnejšie definovať podporované opatrenia a doplniť opatrenia, ktoré zvyšujú energetickú hospodárnosť alebo adaptačné opatrenia ale v popise sa nenachádzajú. Program by mal zároveň zahŕňať príspevok na odborný posudok a projektovú dokumentáciu.

Pripomienka je zásadná.

5/ Komponent 3: Udržateľná doprava

- **Pripomienka č. 5.1:**

Žiadame aby prioritizácia úsekov na rekonštrukciu pri samotnej implementácii komponentu viac zohľadňovala **environmentálne kritéria a prínos pre klímu ako aj potenciálnu vyťaženosť tratí** po rekonštrukcií a nielen aktuálnu vyťaženosť.

Odôvodnenie: Železničná doprava je ekologická forma dopravy a rozvoj jej infraštruktúry a navýšenie jej kapacít majú potenciál prispieť k významnému znižovaniu emisií z dopravy. Súčasná vyťaženosť reflektuje aj dlhoročné nedostatočné investície do železničnej dopravy. Preto hodnotenie priorit na základe hodnotenia pomeru prínosov a nákladov (BCR), kde môže mať veľkú váhu aktuálna vyťaženosť tratí, ako to vyplýva z aktuálne predstavených priorit ministerstva dopravy pre železnice, nie je dostatočné²³. Modernizácia, zrýchlenie, elektrifikácia tratí môže viesť k ich vyššiemu vyťaženiu, okrem toho benefitom nebude len vyťaženosť tratí ale aj zníženie emisií (nielen v dôsledku zmeny trakcie ale aj presunu cestujúcich na železnice), čo v konečnom dôsledku prináša širšie benefity pre spoločnosť ako takú. Všetky tieto environmentálne aspekty by BCR malo zhodnotiť. Nielen čisto ekonomické aspekty a nielen aspekty z pohľadu aktuálnej vyťažnosti tratí.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 5.2:**

Na strane č. 38 navrhujeme doplniť text nasledovne:

V kapitole Investícia 1: Odstránenie úzkych miest na nízkouhlíkovej infraštruktúre. Časť 2 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

Žiadame doplniť, že posúdenie klimatického rizika bude vykonané podľa štandardných kritérií a v rámci štandardných postupov posudzovania vplyvov na životné prostredie v súlade s platnou legislatívou, ktorá bude doplnená o samostatné ustanovenia upravujúce posudzovania vplyvov navrhovaných činností a strategických dokumentov na klimatickú zmenu.

²³ <https://www.mindop.sk/priority/zeleznice>

Odôvodnenie:

Vzhľadom k tomu, že je plánovaná zmena zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie - vplyv na klímu by mal byť v tomto konaní posudzovaný obligatórne.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 5.3:**

V reformnej časti žiadame doplniť získavanie dát o dennej mobilite obyvateľstva a ich aplikáciu pri plánovanej tvorbe metodiky pre výber projektov. Zároveň žiadame zahrnúť do reformných opatrení aj vzdelávanie predstaviteľov verejnej správy a samosprávy v oblasti cyklistickej dopravy. V investičnej časti žiadame aplikovať vytvorenú metodiku a vymedziť riešené územie na cyklotrasy v intravilánoch miest a nadväzujúce cyklotrasy v blízkych prímestských oblastiach.

Odôvodnenie:

Dáta o dennej mobilite obyvateľov, využívajúce súčasné technológie (napr. z mobilných telefónov) sú nevyhnutným základom pre tvorbu metodiky a následnú prioritizáciou výstavby chýbajúcich úsekov cyklotrás s vysokým dopravným potenciálom. Vzdelávanie predstaviteľov verejnej správy a samosprávy je nevyhnutné pre efektívnu implementáciu investičných aktivít, dostatočnú kvalitu výsledných riešení a zamedzenie riziku nízkej projektovej pripravenosti samospráv. Využitie navrhovanej metodiky a jasné vymedzenie riešených území zabezpečí investície tam, kde je cyklistická infraštruktúra najefektívnejšia, a to najmä vo vzťahu k znižovaniu podielu individuálnej automobilovej dopravy v súvislosti so znižovaním negatívnych dopadov dopravy na životné prostredie.

Pripomienka je zásadného charakteru.

6/ Komponent 4: Dekarbonizácia priemyslu

- **Pripomienka č. 6.1:**

Na strane č. 7 navrhujeme doplniť text nasledovne:

Pri cieľoch v reforme č. 2: *Nákladovo efektívne zníženie emisií skleníkových plynov v priemysle* sa píše, že je potrebné *“znižovať používanie fosílnych palív v priemysle za podmienky, že je to technicky a ekonomicky efektívne.”* Navrhujeme do textu okrem technickej a ekonomickej efektivity doplniť aj zohľadňovanie **environmentálnych a sociálnych dopadov.**

Odôvodnenie:

Pri opatreniach v oblasti dekarbonizácie a hodnotení jednotlivých projektov je potrebné jasne artikulovať taktiež environmentálne a sociálne požiadavky, nielen ich nákladovú efektívnosť,

ktorá je v mnohých prípadoch nesprávne prioritizovaná. Dekarbonizácia priemyslu a ukončenie využívania fosílnych palív je naša spoločenská zodpovednosť, ku ktorej nemôžeme pristupovať len cez ekonomickú a technickú efektívnosť.

- **Pripomienka č. 6.2:**

Na strane 8 v časti implementácia navrhujeme doplniť text nasledovne:

“V rámci schémy podpory nebudú podporované opatrenia, ktoré by viedli k predĺžovaniu životnosti fosílnych palív nad mieru ich ekonomickej udržateľnosti alebo by viedli k zvyšovaniu energetickej náročnosti, mali negatívne dopady na biodiverzitu alebo neboli v súlade s pripravovaným modelom uhlíkovej neutrality”.

Odôvodnenie:

Dekarbonizácia priemyslu musí jasne sledovať a naplňovať ciele zamerané na dosiahnutie uhlíkovej neutrality najneskôr v roku 2050. Aby sme dosiahli tento cieľ potrebujeme, aby implementácia reformy “Nákladovo efektívne zníženie emisií skleníkových plynov v priemysle”, sledovala ciele nízkouhlíkovej stratégie, ktorá bude doplnená o model uhlíkovej neutrality.

Potreba vylúčenia z podpory pre opatrenia, ktoré by smerovali k výskumu, vývoju alebo komerčnému nasadeniu technológií pre zachytávanie a skladovanie/využívanie uhlíka (CCS/CCU), ktorých využitie v potrebnom rozsahu nebolo doposiaľ potvrdené a ich potenciál dosiahnuť výrazné zníženie emisií CO₂ do roku 2050 je v súčasnosti obmedzený.

Potenciálne využitie technológie CCS taktiež nespĺňa kritérium “do no significant harm”, keďže CO₂ musí prepravovať a natrvalo uložiť, čo si vyžaduje financovanie a výstavbu dopravnej infraštruktúry pre CO₂ (podobnú ako dnešné ropovody a plynovody) a selekciu vhodných miest pre úložisko pričom je veľmi náročné zaručiť bezpečné, trvalé a overiteľné uskladnenie CO₂. Únik CO₂ v závislosti na objeme a koncentrácii tiež môže kontaminovať podzemné a povrchové vody, pôdu a poškodiť ľudské zdravie. Zachytávanie CO₂ ide priamo proti snahe o znižovanie energetickej náročnosti priemyslu, keďže vyžaduje energiu na kompresiu, prepravu a vstrekovanie CO₂ do zeme. Štúdie upozorňujú, že energetická náročnosť sa môže zvýšiť o 15 - 25 % v závislosti od konkrétnej použitej technológie. Z environmentálneho hľadiska sú taktiež problémové vysoké nároky týchto technológií na vodné zdroje.

- **Pripomienka č. 6.3:**

Pri posudzovaní princípu DNFS pre “Reforma 2: Nákladovo efektívne zníženie emisií skleníkových plynov v priemysle” je pri dopadoch na biodiverzite uvedené: *“Reforma prispeje k ochrane ekosystémov cez zníženie znečistenia ovzdušia”*.

Požadujeme, aby sa pri hodnotení DNSH princípu v prípade tejto reformy bral do úvahy jej možný vplyv na ochranu a obnovu biodiverzity.

Odôvodnenie:

Reforma “Nákladovo efektívne zníženie emisií skleníkových plynov v priemysle” môže mať podstatný vplyv na ochranu a obnovu biodiverzity v závislosti od projektov, ktoré sa prostredníctvom reformy budú uchádzať o finančnú podporu. Napríklad, potenciálna podpora technológií pre zachytávanie a skladovanie/využívanie uhlíka (CCS/CCU) by mala významný vplyv na energetickú náročnosť a ochranu biodiverzity a vodných zdrojov. Bez toho aby reforma jasne určila aké projekty sa môžu o podporu uchádzať je nevyhnutné, aby DNSH zhodnoteniu vplyvov na ochranu a obnovu biodiverzity podliehal celý proces implementácie reformy “Nákladovo efektívne zníženie emisií skleníkových plynov v priemysle”.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 6.4:**

Reforma - novelizácia zákona o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania (IPKZ)

- **časový rozvrh:** Navrhujeme v rámci časového plánu prijímania novely zákona zobrať do úvahy v súčasnosti prebiehajúcu revíziu Smernice 2010/75/EU o priemyselnom znečisťovaní (Industrial Emission Directive), ktorá má byť prijatá v Q4 2021 a zosúladiť oba procesy.

Odôvodnenie:

Vzhľadom na súbežnú úpravu európskej smernice, ktorá je transponovaná do národnej legislatívy v zákone o IPKZ je vhodné, aby neprebehla úprava, ktorá bude pri zverejnení už neaktuálna kvôli novej smernici.

Pripomienka nie je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 6.5:**

Na strane 8 navrhujeme doplniť text nasledovne:

„Definovanie spôsobu podpory dekarbonizácie priemyslu na základe **modelu SR pre uhlíkovú neutralitu**, princípu hodnoty za peniaze, **najlepších dostupných technológií** a aktuálnych znalostí zo sektora.“

Odôvodnenie:

Princíp hodnoty za peniaze nemusí zohľadňovať dlhodobý cieľ uhlíkovej neutrality najneskôr do roku 2050. Slovensko ešte nemá dopracovaný model uhlíkovej neutrality, preto je vhodné aby bola vypracovaná čo najskôr, a zároveň, aby sa aj do doby kým bude vypracovaná zohľadňovali environmentálne kritériá.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 6.6:**

Na strane 11 v časti Implementácia navrhujeme doplniť text *“Podpora bude implementovaná v pôsobnosti MŽP SR v súčinnosti hlavných vecne dotknutých sekcií, zložených z odborníkov z prostredia integrovaného povoľovania a kontroly znečistenia, projektových manažérov, odborníkov priamo z prostredia priemyslu a zamestnancov vecných sekcií MŽP SR.”* o ďalších relevantných stakeholderov, osobitne expertov z občianskej spoločnosti a samospráv tak, aby súčinnosť na implementácii podpory bola vyvážená.

Odôvodnenie:

Vzhľadom k závažnosti dekarbonizácie priemyslu z pohľadu ekonomického (dlhodobé nastavenie udržateľného hospodárstva) ako aj klimatického (podiel emisií) je široká spolupráca a súčinnosť kľúčová na zabezpečenie ochrany rôznych aspektov verejného záujmu.

Táto pripomienka je zásadného charakteru

- **Pripomienka č. 6.7:**

Navrhujeme preformulovať prvý odstavec komponentu Dekarbonizácia priemyslu - cieľ, kde nie je v súlade odkazovanie na národné ciele INEKP a odkazovanie na európske ciele do roku 2030.

Odôvodnenie:

Ciele uvedené v INEKP sú iné ako európske ciele na znižovanie emisií. V tomto znení nedáva odstavec zmysel.

- **Pripomienka č. 6.8:**

Na strane 9 v časti Ciele žiadame doplniť text nasledovne:

V Reforma 3: Novelizácia zákona o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania (IPKZ) žiadame doplniť Cieľ, aby plánovaná novela zákona o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia dodržala, prípadne zvýšila, aktuálnu úroveň účasti verejnosti na rozhodovaní a úroveň posudzovania vplyvov na životné prostredie (s výnimkou posudzovania dopadov na klimatickú zmenu, kde je potrebné doplniť úpravu v zákone o Eltúto novú úpravu následne reflektovať aj pri integrovaných povoleniach). Inými slovami, aby ustanovenia týkajúce sa participácie a posudzovania environmentálnych dopadov neboli v rámci “zefektívnenia procesov” oslabené.

Odôvodnenie:

Integrované povoľovanie sa týka veľkých prevádzok, s potenciálne významným dopadom na životné prostredie, vrátane zmeny klímy. Zefektívňovanie povoľovacích procesov však nesmie ísť na úkor participácie a kontroly týchto procesov dotknutou verejnosťou. Neprimerané zaťaženie príslušných orgánov, či spresnenie a zjednodušenie podmienok pre podnikateľské prostredie nesmú byť prioritizované pred inými hodnotami, ktoré chráni aj Ústava SR: ochrana zdravia, životného prostredia, prístup k informáciám a k rozhodovaniu o životnom prostredí.

Pripomienka je zásadného charakteru.

7/ Komponent 5: Adaptácia na zmenu klímy

- **Pripomienka č. 7.1:**

Odporúčame aby v komponente Adaptácia na zmenu klímy boli menovite uvedené prostriedky, s ktorými sa ráta pri vysporiadaní pozemkov s neštátnymi vlastníkmi. Je potrebné uviesť, že okrem výkupu sa môže rátať aj s realizáciou pozemkových úprav. To

dnes z textu komponentu nie je zrejmé a skôr sa zdá, že sa ráta výlučne s výkupom pozemkov. Vhodným doplnením môže byť aj to, že štát zafinancuje digitálnu transformáciu procesu pozemkových úprav tak, aby išli rýchlejšie a usporiadanie kritických častí prebehlo čo najskôr.

Odôvodnenie:

Do roku 2020 boli komplexné pozemkové úpravy na Slovensku realizované iba na 12 % územia, pritom na viac ako 3 tisíc katastroch je stále potrebné urobiť pozemkové úpravy. Preto sa môže stať, že pri výkupu pozemkov budú vykúpené pozemky v registri E, ku ktorým nebude prístup a teda štát nebude na nich môcť jednoducho zabezpečiť plánovaný manažment. Preto by mala byť menovite umožnená pri vysporiadaní pozemkov možnosť realizácie pozemkových úprav a štát by v závislosti od konkrétneho územia rozhodol či sú viac vhodné výkupy alebo pozemkové úpravy pre dosiahnutie vyššieho podielu zastúpenia štátnych pozemkov v chránených územiach. Pritom v územiach, kde má štát vysoké zastúpenie vlastníctva pôdy (rozdrobenej do mnohých parciel) môže správny výber obvodu pozemkových úprav prispieť k výraznému zvýšeniu podielu štátnej pôdy v chránených územiach za nižších nákladov ako keby sa v daných územiach museli pozemky vykupovať. V územiach s nízkym podielom vlastníctva štátu je samozrejme výkup pozemkov jedinou reálnou alternatívou.

Táto pripomienka je zásadného charakteru

- **Pripomienka č. 7.2:**

Žiadame zdvojnásobiť finančný rozpočet pre komponent Adaptácia na zmenu klímy z navrhovaných 2,5 % celkového rozpočtu Plánu obnovy a odolnosti na min. 5 %.

Odôvodnenie:

Nariadenie pre Plán obnovy a odolnosti stanovil, aby 37 % výdavkov bolo vyčlenených na podporu v oblasti klímy - vrátane biodiverzity, ktorá je v rámci Plánu zastúpená v tomto komponente. Rozpočet celého komponentu - 150 miliónov EUR - predstavuje len necelých 2,5 % celého rozpočtu Plánu obnovy a odolnosti a len necelých 7 % z oblasti Zelená ekonomika, čo považujeme za nedostatočné a znepokojujúce. Oblasť Zelená ekonomika by mala predstavovať kvalitný mix reforiem a opatrení zameraných na zmenu klímy, obnovu biodiverzity a výrobu a využitie energie. S navrhovaným rozpočtom sa nedá považovať ochrana biodiverzity za adekvátne zastúpený prvok v celom Pláne obnovy a odolnosti, ani za rovnomerne zastúpený prvok v rámci oblasti Zelená ekonomika.

Táto pripomienka je zásadná.

8/ Komponent 6: Inkluzívne vzdelávanie

- **Pripomienka č. 8.1:**

V časti „investície – rozšírenie kapacít materských škôl“ v odseku implementácia doplniť nasledujúci odsek:

V rámci rekonštrukcie existujúcich verejných budov budú podporené opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti budov, adaptačné opatrenia a opatrenia na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v budove.

Odôvodnenie:

V rámci komponentu a danej investície navrhujeme doplniť odsek, ktorý bude definovať aké opatrenia budú môcť byť financované v rámci rekonštrukcie danej existujúcej budovy. Obnova by mala okrem opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti pozostávať taktiež z adaptačných opatrení (t.j. napríklad vegetačné strechy, tieniaca technika, atď) a taktiež z opatrení na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v interiéri (t.j. opatrenia, ktorými bude zabezpečený dostatočný prísun čerstvého vzduchu, kvalitný prísun denného a umelého osvetlenia, tepelná a akustická pohoda).

Viacere merania poukazujú na zlú kvalitu vnútorného prostredia (KVP) v slovenských školách. Vnútorné prostredie v školách je významným faktorom vzhľadom na skutočnosť, že deti sú obzvlášť citlivou skupinou populácie. Analýzy realizované na slovenských školách potvrdzujú, že KVP má vplyv na zdravie detí ako aj na ich rast, výkonnosť pri učení a dochádzku. Vyššia kvalita vzduchu v triede môže zvýšiť výkonnosť študentov až o 15 percent. V priestoroch bez núteného vetrania a primeraného vykurovania, resp. s nedostatočnou tepelnou ochranou, nastáva problém s nízkou teplotou v zime. To platí najmä v prípade, ak je obsadenosť priestoru nízka. Naopak, ak je obsadenosť priestoru vysoká, rýchlo dochádza k zvýšeniu hladiny CO₂ a k zhoršeniu kvality vzduchu. Užívatelia sú následne nútení otvárať okná. Otvorením okien sa však automaticky negarantuje zvýšenie kvality vzduchu. Teplota priestoru môže následne poklesnúť čo znižuje tepelnú pohodu a takisto môže vzniknúť lokálna nepohoda vplyvom prievania. Meranie ukázalo, že v kritickom týždni vystúpila koncentrácia CO₂ v priestore knižnice až na 4000 ppm. Vo všeobecnosti by koncentrácia nemala prekročiť 1000 - 1500 ppm. Pri koncentrácií nad touto úrovňou dochádza k pocitu ospalosti a únavy, znižuje sa koncentrácia na činnosti a vyskytuje sa bolesť hlavy. Hodnota 5000 ppm určuje hranicu, pri ktorej sa neodporúča dlhodobý pobyt v priestore.

Podľa skúseností však môžeme povedať, že ide o typické problémy pre priestory, kde sa zhromažďuje veľa ľudí, ako sú triedy, knižnice a pod. Problémy s kvalitou vzduchu sa týkajú najmä dobre izolovaných budov bez núteného vetrania. Takýto stav nastáva napríklad po obnove budovy, pri ktorej sa zlepšili tepelnotechnické vlastnosti obálky budovy a neinštalovalo sa nútené vetranie. Zlepšovaním tepelno-izolačných vlastností obálky sa zároveň zvyšuje vzduchotesnosť budovy, čo si vyžaduje venovať väčšiu pozornosť zabezpečeniu výmeny vzduchu.

Pripomienka je zásadná.

9/ Komponent 7: Vzdelávanie pre 21. storočie

- **Pripomienka č 9.1:**

V časti „investície – dobudovanie školskej infraštruktúry“ v odseku „Implementácia“ navrhujeme doplniť nasledovné odstavce:

Na investície spojené so zvyšovaním energetickej efektívnosti budov bude môcť byť využitý model garantovanej energetickej služby v zmysle zákona 321/2014 Z.z. o energetickej efektívnosti.

V rámci rekonštrukcie existujúcich budov budú podporené opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti budov, adaptačné opatrenia a opatrenia na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v budove.

Odôvodnenie:

V rámci komponentu a danej investície navrhujeme doplniť odsek, ktorý bude definovať aké opatrenia budú môcť byť financované v rámci rekonštrukcie danej existujúcej budovy. Obnova by mala okrem opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti pozostávať taktiež z adaptačných opatrení (t.j. napríklad vegetačné strechy, tieniaca technika, atď) a taktiež z opatrení na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v interiéri (t.j. opatrenia, ktorými bude zabezpečený dostatočný prísun čerstvého vzduchu, kvalitný prísun denného a umelého osvetlenia, tepelná a akustická pohoda).

Viaceré merania poukazujú na zlú kvalitu vnútorného prostredia (KVP) v slovenských školách. Vnútorné prostredie v školách je významným faktorom vzhľadom na skutočnosť, že deti sú obzvlášť citlivou skupinou populácie. Analýzy realizované na slovenských školách potvrdzujú, že KVP má vplyv na zdravie detí ako aj na ich rast, výkonnosť pri učení a dochádzku. Vyššia kvalita vzduchu v triede môže zvýšiť výkonnosť študentov až o 15 percent. V priestoroch bez núteného vetrania a primeraného vykurovania, resp. s nedostatočnou tepelnou ochranou, nastáva problém s nízkou teplotou v zime. To platí najmä v prípade, ak je obsadenosť priestoru nízka. Naopak, ak je obsadenosť priestoru vysoká, rýchlo dochádza k zvýšeniu hladiny CO₂ a k zhoršeniu kvality vzduchu. Užívatelia sú následne nútení otvárať okná.

Otvorením okien sa však automaticky negarantuje zvýšenie kvality vzduchu. Teplota priestoru môže následne klesnúť čo znižuje tepelnú pohodu a takisto môže vzniknúť lokálna nepohoda vplyvom prievanu. Meranie ukázalo, že v kritickom týždni vystúpila koncentrácia CO₂ v priestore knižnice až na 4000 ppm. Vo všeobecnosti by koncentrácia nemala prekročiť 1000 - 1500 ppm. Pri koncentrácií nad touto úrovňou dochádza k pocitu ospalosti a únavy, znižuje sa koncentrácia na činnosti a vyskytuje sa bolesť hlavy. Hodnota 5000 ppm určuje hranicu, pri ktorej sa neodporúča dlhodobý pobyt v priestore.

Podľa skúseností však môžeme povedať, že ide o typické problémy pre priestory, kde sa zhromažďuje veľa ľudí, ako sú triedy, knižnice a pod. Problémy s kvalitou vzduchu sa týkajú najmä dobre izolovaných budov bez núteného vetrania. Takýto stav nastáva napríklad po obnove budovy, pri ktorej sa zlepšili tepelnotechnické vlastnosti obálky budovy a neinštalovalo sa nútené vetranie. Zlepšovaním tepelno-izolačných vlastností obálky sa zároveň zvyšuje vzduchotesnosť budovy, čo si vyžaduje venovať väčšiu pozornosť zabezpečeniu výmeny vzduchu.

- **Pripomienka č. 9.2:**

V komponente „Vzdelávanie pre 21. storočie“ v časti „investície – dobudovanie školskej infraštruktúry“ v odseku „Implementácia“ navrhujeme doplniť nasledovné odstavce:

Na investície spojené so zvyšovaním energetickej efektívnosti budov bude môcť byť využitý model garantovanej energetickej služby v zmysle zákona 321/2014 Z.z. o energetickej efektívnosti.

V rámci rekonštrukcie existujúcich budov budú podporené opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti budov, adaptačné opatrenia a opatrenia na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v budove.

Odôvodnenie:

Podľa návrhu komponentu sa investície považujú za 100 % klimatické t.j. v prípade obnovy budovy školy platí podmienka minimálnej priemernej úspory primárnej energie na úrovni 30 %. Z tohto dôvodu navrhujeme (rovnako ako napríklad v komponente Inkluzívne vzdelávanie) umožniť prijímateľom využiť model garantovanej energetickej služby.

V rámci komponentu a danej investície navrhujeme doplniť odsek, ktorý bude definovať aké opatrenia budú môcť byť financované v rámci rekonštrukcie danej existujúcej budovy. Obnova by mala okrem opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti pozostávať taktiež z adaptačných opatrení (t.j. napríklad vegetačné strechy, tieniaca technika, atď) a taktiež z opatrení na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v interiéri (t.j. opatrenia, ktorými bude zabezpečený dostatočný prísun čerstvého vzduchu, kvalitný prísun denného a umelého osvetlenia, tepelná a akustická pohoda).

Viaceré merania poukazujú na zlú kvalitu vnútorného prostredia (KVP) v slovenských školách. Vnútorné prostredie v školách je významným faktorom vzhľadom na skutočnosť, že deti sú obzvlášť citlivou skupinou populácie. Analýzy realizované na slovenských školách potvrdzujú, že KVP má vplyv na zdravie detí ako aj na ich rast, výkonnosť pri učení a dochádzku. Vyššia kvalita vzduchu v triede môže zvýšiť výkonnosť študentov až o 15 percent. V priestoroch bez núteného vetrania a primeraného vykurovania, resp. s nedostatočnou tepelnou ochranou, nastáva problém s nízkou teplotou v zime. To platí najmä v prípade, ak je obsadenosť priestoru nízka. Naopak, ak je obsadenosť priestoru vysoká, rýchlo dochádza k zvýšeniu hladiny CO₂ a k zhoršeniu kvality vzduchu. Užívatelia sú následne nútení otvárať okná. Otvorením okien sa však automaticky negarantuje zvýšenie kvality vzduchu. Teplota priestoru môže následne poklesnúť čo znižuje tepelnú pohodu a takisto môže vzniknúť lokálna nepohoda vplyvom prievaniu. Meranie ukázalo, že v kritickom týždni vystúpila koncentrácia CO₂ v priestore knižnice až na 4000 ppm. Vo všeobecnosti by koncentrácia nemala prekročiť 1000 - 1500 ppm. Pri koncentrácií nad touto úrovňou dochádza k pocitu ospalosti a únavy, znižuje sa koncentrácia na činnosti a vyskytuje sa bolesť hlavy. Hodnota 5000 ppm určuje hranicu, pri ktorej sa neodporúča dlhodobý pobyt v priestore.

Podľa skúseností však môžeme povedať, že ide o typické problémy pre priestory, kde sa zhromažďuje veľa ľudí, ako sú triedy, knižnice a pod. Problémy s kvalitou vzduchu sa týkajú najmä dobre izolovaných budov bez núteného vetrania. Takýto stav nastáva napríklad po

obnove budovy, pri ktorej sa zlepšili tepelnotechnické vlastnosti obálky budovy a neinštalovalo sa nútené vetranie. Zlepšovaním tepelno-izolačných vlastností obálky sa zároveň zvyšuje vzduchotesnosť budovy, čo si vyžaduje venovať väčšiu pozornosť zabezpečeniu výmeny vzduchu.

Pripomienka je zásadná.

- **Pripomienka č. 9.3:**

Pre výrazné posilnenie vplyvu tohto komponentu na zelenú tranzíciu a pre naplnenie princípu “do no significant harm” žiadame:

- aby sa v súlade s Envirostratégiou 2030 zabezpečil rozvoj vedomostí a zručností pre presadzovanie udržateľného rozvoja.
- aby sa reforma vzdelávania zameriavala na vyvážený rozvoj zručností a kompetencií a aby táto skutočnosť bola reflektovaná naprieč komponentom Vzdelávanie pre 21. storočie. S tým súvisí aj návrh, aby kurikulárna reforma zohľadnila vzdelávací rámec OECD Learning Compass 2030 a zručnosti pre presadzovanie udržateľného rozvoja definované UNESCO-m.
- medzi ciele komponentu explicitne doplniť zvyšovanie klimatickej gramotnosti, zručností pre presadzovanie udržateľného rozvoja, ako aj globálne kompetencie.
- Pracovné miesta sa v budúcnosti nebudú meniť iba v dôsledku digitalizácie. V dôsledku prechodu na nízkouhlíkovú a obehovú ekonomiku sa bude meniť štruktúra hospodárstva, čo by malo byť reflektované v texte, vyzdvihujúc nesúlad zelených zručností (skills mismatch).

Odôvodnenie:

Základným nedostatkom Komponentu Vzdelávanie pre 21. storočie, je nedostatočne odrazená klimatická kríza a celkovo potreba zvyšovania environmentálnej a klimatickej gramotnosti. V hlavných výzvach Vzdelávania pre 21. storočie sa vyzdvihuje, že slovenskí žiaci zaostávajú v čitateľskej, prírodovednej, finančnej gramotnosti, ako aj v globálnych kompetenciách. Navrhované reformy sa však neprímerane zameriavajú na rozvoj digitálnych zručností, a absentuje v nich komplexný pohľad, vyhodnotenie a reflektovanie skutočných potrieb. Komponent ignoruje skutočnosť, že pre úspešnú implementáciu predmetného Plánu obnovy a odolnosti, ako aj dosiahnutiu uhlíkovej neutrality do roku 2050 a udržateľného rozvoja nám nestačia jedine technické riešenia. Slovensko potrebuje vzdelaných, zručných a kompetentných ľudí, ktorí sú schopní zelenú tranzíciu presadzovať v praxi.

Táto pripomienka je zásadná.

- **Pripomienka č. 9.4:**

Navrhujeme medzi hlavné výzvy, na ktoré má vzdelávací systém reagovať, doplniť zmenu klímy.

Odôvodnenie:

Jedna z najzávažnejších výziev súčasnosti, klimatická zmena, sa v kapitole ani nespomína. Reforma cieľov, obsahu a formy vzdelávania musí zahŕňať aj rozvoj klimatickej gramotnosti, ako aj zručností a postojov potrebných pre úspešný život v nízkouhlíkovej spoločnosti.

Táto pripomienka je zásadná

- **Pripomienka č. 9.5:**

Žiadame zohľadniť kľúčové aspekty reformy v rámci “zelenej tranzície”, osobitne:

- Aktualizácia cieľov, obsahu a metód vzdelávania na každom stupni tak, aby viedli ku komplexnému chápaniu zmeny klímy, ako aj ostatných megatrendov.
- Tvorba podporných nástrojov, vrátane finančných mechanizmov, aby sa environmentálna a klimatická výchova stali pevnou súčasťou výkonu práce pedagógov.
- Posilnenie prípravy budúcich pedagógov a pedagogičiek, ako aj ďalšie kontinuálne vzdelávanie, aby boli schopní efektívne vyučovať environmentálnu a klimatickú výchovu.

Odôvodnenie:

Tzv. „zelená tranzícia“ je zúžená na budovanie digitálnej infraštruktúry a zvýšenie energetickej efektívnosti školských budov.

Táto pripomienka je zásadná

- **Pripomienka č. 9.6:**

Žiadame komponent dôkladne podložiť dôkazmi a odporúčaniami na vysokej úrovni.

Odôvodnenie:

Príliš úzko formulované východiská pre túto kapitolu sú odrazené aj v zozname použitej literatúry, pričom odkazy sa nezaobierajú témami navrhovaných reforiem - kurikulárna a učebnicová reforma a príprava a rozvoj učiteľov. Materiál, ktorý má určovať ambiciózny Plán obnovy a odolnosti, musí byť dôkladne podložený dôkazmi a odporúčaniami na vysokej úrovni. Takými sú napríklad:

- [OECD. \(2020\). What Students Learn Matters: Towards a 21st Century Curriculum,](#)
- International Bureau of Education:

- [IBE. 2017. Reconceptualizing and Repositioning Curriculum in the 21st Century: A Global Paradigm Shift](#)
 - [IBE. 2019. Future Competences and the Future of Curriculum: A Global Reference for Curricula Transformation](#)
- Medzi východiskové zdroje je potrebné zahrnúť aj:
 - Envirostratégia 2030
 - Návrh priorit implementácie Agendy 2030 (prijatý uznesením vlády 273/2018)

Táto pripomienka je zásadná.

10/ Komponent 11: Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť

- **Pripomienka 10.1:**

V časti „investície 2 a 4“ v odseku „Implementácia“ navrhujeme doplniť nasledovné odstavce:

Na investície spojené so zvyšovaním energetickej efektívnosti budov bude môcť byť využitý model garantovanej energetickej služby v zmysle zákona 321/2014 Z.z, o energetickej efektívnosti.

V rámci rekonštrukcie existujúcich budov budú podporené opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti budov, adaptačné opatrenia a opatrenia na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v budove.

Odôvodnenie:

Z dôvodu požiadavky na zníženie primárnej energie navrhujeme (rovnako ako napríklad v komponente Inkluzívne vzdelávanie umožniť prijímateľom využiť model garantovanej energetickej služby.

V rámci komponentu a danej investície navrhujeme doplniť odsek, ktorý bude definovať aké opatrenia budú môcť byť financované v rámci rekonštrukcie danej existujúcej budovy. Obnova by mala okrem opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti pozostávať taktiež z adaptačných opatrení (t.j. napríklad vegetačné strechy, tieniaca technika, atď) a taktiež z opatrení na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v interiéri (t.j. opatrenia, ktorými bude zabezpečený dostatočný prísun čerstvého vzduchu, kvalitný prísun denného a umelého osvetlenia, tepelná a akustická pohoda).

11/ Komponent 13: Dlhodobá sociálno zdravotná starostlivosť

- **Pripomienka č. 11.1:**

V časti investícií spojených s obnovou budov v odsekoch „Implementácia“ navrhujeme doplniť nasledovné odstavce:

Na investície spojené so zvyšovaním energetickej efektívnosti budov bude môcť byť využitý model garantovanej energetickej služby v zmysle zákona 321/2014 Z.z. o energetickej efektívnosti.

V rámci rekonštrukcie existujúcich budov budú podporené opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti budov, adaptačné opatrenia a opatrenia na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v budove.

Odôvodnenie:

Z dôvodu požiadavky na zníženie primárnej energie navrhujeme (rovnako ako napríklad v komponente Inkluzívne vzdelávanie umožniť prijímateľom využiť model garantovanej energetickej služby.

V rámci komponentu a danej investície navrhujeme doplniť odsek, ktorý bude definovať aké opatrenia budú môcť byť financované v rámci rekonštrukcie danej existujúcej budovy.

Obnova by mala okrem opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti pozostávať taktiež z adaptačných opatrení (t.j. napríklad vegetačné strechy, tieniaca technika, atď) a taktiež z opatrení na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v interiéri (t.j. opatrenia, ktorými bude zabezpečený dostatočný prísun čerstvého vzduchu, kvalitný prísun denného a umelého osvetlenia, tepelná a akustická pohoda).

Pripomienka je zásadná.

12/ Komponent 14: Podnikateľské prostredie

- **Pripomienka č. 12.1:**

Na strane 6, časť “Zavedenie pravidla "1in-2out"”

“Zavedú sa nové pravidlá pre zabezpečenie efektívneho procesu znižovania regulácií (pravidlo „1in-2out“, aplikácia ochrany pred neopodstatneným goldplatingom).”

Navrhujeme doplniť zastrešujúce pravidlo, ktoré zabezpečí, že tieto pravidlá budú implementované výlučne za podmienky, že nespôsobia zníženie štandardov na ochranu životného prostredia, klímy a zdravia obyvateľov.

Odôvodnenie:

Obe reformy, pravidlo "1in-2out" ako aj "neopodstatnený goldplating" sú rámčované čisto ekonomickými záujmami "znižovanie záťaže" a "zvyšovanie konkurencieschopnosti", pričom nie je braný do úvahy dopad na iné chránené záujmy.

13/ Komponent 15: Reforma justície

- **Pripomienka č. 13.1:**

V „Investície – Investície do budov a reorganizácie súdov“ v odseku „Implementácia“ navrhujeme doplniť tretí bod o opatrenia na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v budove.

Odôvodnenie:

V rámci komponentu a danej investície navrhujeme doplniť odsek, ktorý bude definovať aké opatrenia budú môcť byť financované v rámci rekonštrukcie danej existujúcej budovy. Obnova by mala okrem opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti pozostávať taktiež z adaptačných opatrení (t.j. napríklad vegetačné strechy, tieniaca technika, atď) a taktiež z opatrení na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v interiéri (t.j. opatrenia, ktorými bude zabezpečený dostatočný prísun čerstvého vzduchu, kvalitný prísun denného a umelého osvetlenia, tepelná a akustická pohoda).

Pripomienka je zásadná.

14/ Komponent 17: Digitálne Slovensko

- **Pripomienka č. 14.1:**

Na strane 39 navrhujeme vylúčiť nasledovnú kapitolu:

Kapitola 3.2.1.3 Digitálne zručnosti seniorov a SeniorPad

Odôvodnenie:

Prekladateľ predpokladá zlepšenie prístupu seniorov k elektronickým službám pomocou nákupu 280 000 tabletov. Financie alokované na túto výzvu odporúčame úplne vypustiť nakoľko v zmysle kapitoly na strane 5 podnapis "Lepšie služby pre občanov a podnikateľov" píše "lepšie služby štátu ... vrátane mobilnej verzie zobrazovania". Nie je tak jasné načo by bolo potrebné zlepšiť prístup seniorov k elektronickým službám cez ďalšie zariadenie, ktoré už senior aj tak väčšinou vlastní a ak tak je omnoho praktickejšie na prenos. Odporúčame predkladateľovi sa zamerať skôr na energetickú chudobu seniora a ak tak nech dobrovoľníci pre kontrolujú ako by mohol senior prispieť k šetreniu financií na energiách a ako menej poškodzovať ovzdušie nesprávnym spaľovaním.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 14.3:**

Na strane 47,48, 50 navrhujeme vylúčiť nasledovnú kapitolu

Sprístupnenie a poskytovanie služieb a potvrdení v európskej blockchainovej infraštruktúre (EBSI)

Odôvodnenie: Prekladateľ predpokladá prepojenie na štruktúru, ktorá ešte neexistuje na Slovensku a rovnako nie je jasné či bude použitá technológia blockchainu na toto riešenie. Odporúčame zvážiť túto investíciu.

Pripomienka je klasického charakteru.

- **Pripomienka č. 14.4:**

Na strane 53 navrhujeme vylúčiť nasledovnú kapitolu

Kapitola 3.2.2.3 Fast grants – Hackathony

Odôvodnenie: Prekladateľ predpokladá inovácie, ktoré vzniknú z hackatonov. Avšak predkladateľ nezpracoval do svojho návrhu, ako sa vysporiada s tým, že na hackaton je potrebné mať k dispozícii správne, strojovo spracovateľné dáta bez chýb najlepšie ako open data, ktoré v súčasnosti výrazne absentujú. Odporúčame financie presunúť na podporenie inštitútov ako IŽP, ktoré by vedelo financie využiť na rozšírenie kapacít, vzdelávanie. Inštitút zároveň môže organizovať takého hackatony za výrazne menšie náklady. Príkladom je aj hackaton českého národného kontrolného úradu <https://www.hackujstat.cz/>.

Pripomienka je zásadného charakteru.

- **Pripomienka č. 14.5:**

Na strane 53 navrhujeme doplnenie nasledovnej kapitoly

Kapitola 3.2.1.1 Lepšie služby pre občanov a podnikateľov

V časti ciele "Ciele" sa píše o "Nasadenie eGovernment riešenia 16 komplexných prioritných životných situácií pre občanov a podnikateľov EÚ"

Žiadame doplniť o akých 16 komplexných životných situáciách ide. Predpokladáme, že medzi tieto situácie budú zapadať aj služby pre zlepšenie životného prostredia a vlastníckych vzťahov, ktoré sú späté s budovaním mitigačných a adaptačných riešení.

Odôvodnenie:

Predkladateľ nešpecifikuje podstatné služby v texte.

Pripomienka je zásadného charakteru.

15/ Navrhujeme pridať nový komponent: Príprava podmienok pre vznik kapacít pre dekarbonizáciu regiónov

Navrhujeme pridať nový komponent Príprava podmienok pre vznik kapacít pre dekarbonizáciu regiónov

Opis komponentu

Komponent zahŕňa prípravu vhodného prostredia pre vznik nových kapacít pre plánovanie a koordináciu udržateľnej energetiky na úrovni strategicko-plánovacích regiónov, resp. území mestského rozvoja - tzv. regionálnych centier udržateľnej energetiky (RCUE²⁴). RCUE sú predmetom osobitného opatrenia v rámci INEKP do roku 2030, ktorý predpokladá ich financovanie z EŠIF a ŠR SR.

Ide teda o prípravu dôležitej štrukturálnej reformy (nie však jej implementáciu), najmä:

- Príprava organizačno-administratívneho modelu pre budúce RCUE a zabezpečenie konsenzu o modeli medzi kľúčovými aktérmi regionálneho rozvoja (najmä samosprávami).
- Vypracovanie štandardizovaných metodík pre regionálne energetické plánovanie v SR.
- Príprava odborných kapacít pre RCUE a príprava systému priebežného odborného vzdelávania personálu RCUE.
- Príprava jednotného modelu regionálneho energetického informačného systému (REIS) pre RCUE.

Časový rámec a míľniky: 2021 – 2023

Míľnik 1: Hotový organizačno-administratívny model RCUE, Q4 2021

Míľnik 2: Memorandum aktérov regionálneho rozvoja (najmä samosprávam) o podpore navrhnutého modelu RCUE, Q2 2022

Míľnik 3: Hotový balíček štandardizovaných metodík pre regionálne energetické plánovanie, Q4 2023

Míľnik 4: Hotový návrh systému odborného vzdelávania personálu RCUE, Q4 2023

Míľnik 5: Hotový vzorový REIS, Q4 2023

Odhadované náklady: 3 mil. eur

Adresát: Ministerstvo hospodárstva SR/Slovenská inovačná a energetická agentúra

Odôvodnenie

Príprava vhodného prostredia pre vznik nových kapacít pre plánovanie a koordináciu udržateľnej energetiky na úrovni SPR/ÚMR (RCUE) je príprava dôležitej štrukturálnej reformy (nie však jej implementácia). Úspešné zvládnutie tejto reformy je základným

²⁴ Zamkovský, J.: Kapacity pre energetické plánovanie v regiónoch a implementáciu regionálnej energetickej politiky. Priatelia Zeme-CEPA, 2021.
(http://energoportal.org/images/dokumenty/Vystupy_EVS/EVS_navrh-opatreni_04_RCUE.pdf)

predpokladom pre splnenie medzinárodného záväzku SR dosiahnuť uhlíkovú neutralitu do roku 2050. Bez uhlíkovo neutrálnych regiónov totiž Slovensko uhlíkovú neutralitu nedosiahne. A ani regióny sa bez primeraných odborných kapacít k uhlíkovej neutralite nemôžu dopracovať.

V súčasnosti na regionálnej úrovni žiadne podobné kapacity neexistujú a nie sú vytvorené ani žiadne ďalšie základné podmienky pre koordinovaný postup regiónov k dôslednej dekarbonizácii. Energetika (v širšom význame) na regionálnej úrovni je živelná a jej vývoj dlhodobo usmerňuje predovšetkým dostupnosť k dotačným programom, a to systémom individuálnych a vzájomne účelovo aj časovo neharmonizovaných individuálnych projektov.

Implementácia reformy (vznik a činnosť RCUE) sa následne plánuje financovať z EŠIF v aktuálnom programovom období 2021 – 2027. Doterajšie skúsenosti so zavádzaním reforiem opakovane potvrdzujú, že ich úspešnosť závisí od vopred dobre pripravených administratívnych, personálnych a ďalších podmienok.

Príprava tejto reformy zabezpečí, že v regiónoch vzniknú nové odborné kapacity schopné zabezpečiť nielen ich postupnú dekarbonizáciu a zvyšovanie miery ich energetickej sebestačnosti prostredníctvom zníženia energetickej potreby a spotreby a efektívneho využívania obnoviteľných energetických zdrojov (a tým aj k systematickému znižovaniu emisií CO₂), ale aj ekonomickú stabilitu regiónov a ich odolnosť voči rastúcej externej nestabilite.

Keďže s podporou vzniku novej infraštruktúry pre plánovanie a koordináciu udržateľnej energetiky na úrovni SPR/ÚMR sa už počíta v návrhu Partnerskej dohody a aj pri príprave OP Slovensko, tento komponent zásadným spôsobom pozitívne ovplyvní účelné a efektívne využívanie verejných fondov v SR už v blízkej budúcnosti. Okrem toho, nové kapacity (RCUE) budú znamenať významné permanentné ekonomické prínosy pre samosprávy v rámci SPR/ÚMR²⁵.

Komponent je v súlade s Nízkouhlíkovou stratégiou rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050, Integrovaným národným energetickým a klimatickým plánom do roku 2030, ako aj s cieľmi Európskej únie v oblasti klímy a energetickej efektívnosti. Posilňovanie regionálnych kapacít s cieľom efektívnej transpozície politiky EÚ „zhora nadol“ je aj jednou z priorít, na ktoré opakovane upozorňujú predstavitelia EK a EÚ.

Zelený rozmer komponentu

Komponent vytvorí vhodné podmienky pre vznik novej plánovacej a koordinačnej infraštruktúry v regiónoch (sieť RCUE), ktoré nasmerujú ich rozvoj k dekarbonizácii, k znižovaniu emisií skleníkových plynov, k rastu energetickej efektívnosti vo všetkých sektoroch (najmä budovy, verejné osvetlenie, regionálna doprava, priemysel a poľnohospodárstvo) a k udržateľnému využívaniu obnoviteľných zdrojov energie. Tým významne prispeje k dosiahnutiu klimatického cieľa EÚ do roku 2030, klimatickej neutrality do roku 2050 a národného energetického a klimatického plánu.

²⁵ Drotár, P.: Analýza potenciálu úspor nákladov a energie prostredníctvom KEC a RCUE. Ministerstvo hospodárstva SR, február 2021.

Digitálny rozmer komponentu

Komponent vytvorí predpoklady pre efektívne využívanie IoT technológií v rámci regionálneho energetického plánovania, uplatňovaniu inteligentných riešení do merania a monitoringu energetickej náročnosti jednotlivých sektorov na regionálnej úrovni, riadenia ich energetickej spotreby a hodnotenia plnenia emisných a energetických cieľov v regiónoch.

Do no significant harm

Realizácia komponentu výrazne prispeje k stabilizácii klímy, definovaniu a uplatňovaniu kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania lokálnych obnoviteľných zdrojov a aj k redukcii znečistenia ovzdušia.

16/ Navrhujeme pridať nový komponent: Obehové hospodárstvo a zelené verejné obstarávanie

- **Pripomienka č.16.1:**

Navrhujeme doplniť komponent “obehové hospodárstvo” do plánu obnovy, nakoľko ide o jeden z dôležitých pilierov Európskej zelenej dohody, je dôležitý a zanedbaný v rámci nášho národného hospodárstva (pretrváva už zastaraný naratív a filozofia “nakladania s odpadmi”) a aj preto si vyžaduje reformné kroky.

Plán obnovy nemá ucelenú časť venovanú tejto téme s výnimkou nekoncepčných a väčšinou nedostatočných opatreniach pri niektorých reformách (napr.pri obnove budov, kedy však nie je zrejmé ako bude naložené s vytriedeným stavebným odpadom - materiálové toky vytriedených odpadov nie sú uzavreté). Slovensko má systémové nedostatky v tejto oblasti, ktorá má zároveň veľký ekonomický a sociálny potenciál. Je potrebné férovo, jasne a zrozumiteľne nastaviť systém, ktorý podporuje obehovú ekonomiku a nastavuje pravidlá zeleného verejného obstarávania. Inštitút zeleného verejného obstarávania má byť povinný pre všetky ministerstvá SR. Bez aplikácie pravidiel zeleného verejného obstarávania nemá tranzícia k zelenšiemu hospodárstvu veľký zmysel.

Obehové hospodárstvo je systém spojených nádob - funguje na zelenej energii, potrebuje nové dizajny, inovácie, technológie, nové typy produktov a služieb. Takých služieb, ktoré sú spojené s vytváraním nových a hodnotných pracovných miest. CE vyžaduje rozsiahlu a funkčnú elektronizáciu štátnej správy. Je potrebné sa pozerať na celkový postoj, ktorý musí spočívať v hierarchii odpadového hospodárstva a byť postavený na predchádzaní vzniku odpadu na prvom mieste, následne opätovnom použití a recyklácii. Efektívna implementácia

princípov cirkulárnej ekonomiky môže taktiež znamenať značné ušetrenie finančných zdrojov pre samosprávy či štát samotný. Je potrebné zdôrazniť, že štát má ísť príkladom – nakupovať tovar a služby, ktoré sú čo najšetrnejšie k životnému prostrediu a tak - vlastným dopytom podporovať vznik nových trhov a nových možností pre realizáciu svojich občanov.

Efektívne nastavený systém obehového hospodárstva:

- Funguje na obnoviteľných zdrojoch energie
- Aktívne teda podporuje inovatívnosť, výskum a nový dizajn, nové typy služieb a technológií
- Rieši otázku obsahu kritických materiálov potrebných pre technológie budúcnosti a ich zisku zo skládok, či banického odpadu.
- Má jasne stanové pravidlá zeleného verejného obstarávania pre všetky ministerstvá a samosprávy
- Podporuje vytvorenie a rozšírenie trhu s novými materiálmi, službami i s recyklátmi - nejedná sa len o obaly, ale zahŕňa i nábytok či stavebný odpad, ale i stavebný materiál (napr sklenená výplň okna s obsahom recyklátu)²⁶
- Má jasne stanovené pravidlá pre obsah recyklátov v produktoch
- Aktívne podporuje cirkulárny typ služieb ako je oprava, požičiavanie či zdielanie. Podpora je možná taktiež prostredníctvom daňových úľav pre poskytovateľov týchto služieb či samotných zákazníkov.²⁷ Napríklad Švédsko zvyhodňuje nákupcu.²⁸
- Má prehľadný, funkčný a „user friendly“ portál Informačný systém odpadového hospodárstva (ISOH)
- Presadzuje využitie najlepších dostupných techník (BAT) - i pri nerecyklovateľných odpadoch preferuje BAT pred skládkovaním či energetickým zhodnocovaním
- Vracia živiny získané z biopadov späť do pôdy pomocou efektívnej poľnohospodárskej politiky
- Rozširuje zodpovednosť výrobcov aj na textilný odpad
- Má stanovené čiastkové míľniky (2025-35 %) pre dosiahnutie strategických 70 % zelených verejných obstarávaní do roku 2030.

²⁶<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/recovery-critical-and-other-raw-materials-mining-waste-and-landfills>

²⁷<https://repair.eu/news/right-to-repair-is-blossoming-all-over-europe/>

²⁸<https://www.theguardian.com/world/2016/sep/19/waste-not-want-not-sweden-tax-breaks-repairs>